

Nr 107

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1957.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, och
- 2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Förslag

till

Lag

**om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för
Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om
bankaktiebolags kassareserv**

Härigenom förordnas, att lagen den 3 juni 1949 angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, vilken jämlikt lag den 27 april 1956 (nr 150) gäller till och med den 30 juni 1957, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1958.

Förslag

till

Lag

**angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767)
om räntereglering m. m.**

Härigenom förordnas, att lagen den 7 december 1951 om räntereglering m. m., vilken jämlikt lag den 27 april 1956 (nr 151) gäller till och med den 30 juni 1957, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1958.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1957.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *fortsatt giltighet av lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.*, samt anför därvid följande.

I en den 17 januari 1957 dagtecknad skrivelse har *fullmäktige i riksbanken* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* att lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1958, *dels ock* att lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m. måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1958.

Över fullmäktiges skrivelse har, efter remiss, yttranden avgivits av *fullmäktige i riksgäldskontoret, bank- och fondinspektionen* samt *Svenska bankföreningen*.

I. Lagstiftningen angående bankaktiebolagens kassareserv

Enligt 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse var bankaktiebolag skyldigt att i tillgångar, vilka kunde med lätthet förvandlas i penningar, redovisa kassareserv till belopp, som tillsammans med den ineliggande kassan motsvarade minst 25 procent av de förbindelser, som det ålåg bolaget att vid anfordran fullgöra.

1911 års lag har numera ersatts av lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, vilken trätt i kraft den 1 januari 1956. Enligt 63 § första stycket nya banklagen är bankaktiebolag skyldigt att hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv, bestående av tillgångar som kan med lätthet förvandlas i penningar. Jämlikt andra stycket nämnda författningsrum skall kassareserven jämte den ineliggande kassan minst uppgå till belopp lika med summan av

a) tjugufem procent av de förbindelser, som det åligger bolaget att fullgöra vid anfordran eller efter uppsägning inom kortare tid än en månad, garantiförbindelser och inlåning å sparkasseräkning undantagna;

b) fyra procent av sådana bankbolagets förbindelser, som ej skall motsvaras av kassareserv enligt a), garantiförbindelser samt obligationer eller därmed jämförliga förbindelser undantagna.

Alltsedan år 1937 har särskilda bestämmelser — utöver vad i den permanenta banklagstiftningen stadgas — varit meddelade beträffande bankaktiebolags kassareserv. De nu gällande bestämmelserna i förevarande hänseende är upptagna i lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Ifrågavarande lag, som trädde i kraft den 1 juli 1949, gällde ursprungligen till och med den 30 juni 1950. Lagen har därefter erhållit fortsatt giltighet, senast genom lag den 27 april 1956, nr 150, enligt vilken giltighetstiden utsträckts till och med den 30 juni 1957. I samband med att 1949 års lag förlängdes år 1954 vidtogs också viss ändring i bestämmelsen om maximumet för kassareservkvoten.

De nu gällande bestämmelserna har i huvudsak följande innehåll.

Enligt 1 § äger Konungen i den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt — på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av bank- och fondinspektionen — förordna

a) att kassareserv, som avses i 63 § 1955 års lag om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags ineliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst femtio procent, av bolagets förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av bankaktiebolags ineliggande kassa och kassareserv, som bolaget jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldigt att redovisa, skall utgöras av, förutom ineliggande kassa, medel inestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivnas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel inestående i riksbanken samt att, om bankaktiebolags i riksbanken inestående medel icke uppgår till sålunda föreskrivet belopp, bolaget skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Oavsett vad som föreskrivits vid förordnande enligt a) skall kassareserven utgöra lägst det i lagen om bankrörelse bestämda beloppet.

I 2 § stadgas, att förordnande enligt 1 § må meddelas beträffande samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgår till visst angivet

belopp, och att de bankaktiebolag, som förordnandet omfattar, må efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka olika kvotdelar fastställas.

Enligt 3 § må Konungen, efter hörande av fullmäktige i riksbanken samt bank- och fondinspektionen, beträffande visst bankaktiebolag medgiva sådan avvikelse från meddelat förordnande, som med hänsyn till de för bolaget föreliggande särskilda omständigheterna prövas erforderlig.

Av Konungen jämlikt lagen meddelat förordnande må ej äga tillämpning längre än lagen äger giltighet.

Bestämmelser enligt 1949 års lag har av Kungl. Maj:t meddelats dels för tiden den 1 oktober 1950—den 30 juni 1951 i kungörelsen den 10 augusti 1950 (nr 483), dels ock, med upphävande av nyssnämnda kungörelse, för tiden den 1 juni 1951—den 30 juni 1952 i kungörelsen den 18 maj 1951 (nr 253). Efter därom av fullmäktige i riksbanken gjord framställning upphävdes sistnämnda kungörelse genom kungörelsen den 8 februari 1952 (nr 32) med verkan från och med samma dag.

I sin förenämnda skrivelse har *fullmäktige i riksbanken* anförts att det inom riksbanken för närvarande pågår vissa utredningar rörande den fortsatta utformningen av kassareservpolitiken. Något slutligt resultat av utredningarna föreligger ännu icke, och det är tills vidare ovisst, när dessa hinner slutföras. Fullmäktige finner det erforderligt att 1949 års lag bibehållas i beredskapssyfte i avvaktan på vad som kan framkomma av utredningarna och föreslår därför, att lagen erhåller förlängd giltighet under förslagsvis ett år.

Enligt ett vid bankofullmäktiges skrivelse fogat protokollsutdrag har *herr Kollberg* anmält reservation mot fullmäktiges beslut och anförts, att 1 § 1949 års lag i samband med lagens förlängning borde ändras så, att den relation mellan kassa och kassareserv, å ena sidan, och kassakrävande förbindelser, å den andra, som enligt lagen högst kan föreskrivas, sänkes från 50 till 35 procent.

Bankofullmäktiges framställning tillstyrkes av *fullmäktige i riksgäldskontoret*, som betonar den berörda lagstiftningens betydelse ur beredskapssynpunkt.

Icke heller *bank- och fondinspektionen* har något att erinra mot den av bankofullmäktige föreslagna förlängningen av giltighetstiden för 1949 års lag.

Svenska bankföreningen avstyrker att lagen erhåller förlängd giltighet i oförändrat skick. Bankföreningen erinrar om den år 1954 vidtagna höjningen från 25 till 50 procent av maximitalet för kassareservkvoten. Föreningen påpekar att den ansett nämnda skärpning opåkallad och åberopar nu de därvid utvecklade skälen.

Departementschefen

I 1955 års banklag upptages — liksom tidigare i den äldre banklagen av år 1911 — särskilda bestämmelser om skyldighet för affärsbank att enligt vissa normer redovisa kassareserv till tryggande av bankens likviditet. Vid sidan om dessa bestämmelser har alltsedan år 1937 funnits en särskild, penningpolitiskt motiverad kassareservlagstiftning, för närvarande upptagen i 1949 års provisoriska beredskapslag. I samband med att förslag till den nya banklagen förelades 1955 års riksdag uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet att det torde få betraktas såsom tveksamt huruvida en penningpolitisk beredskapslagstiftning på detta område i fortsättningen borde få samma konstruktion som i 1949 års lag. En omprövning av principerna för denna lagstiftning torde, framhölls det vidare, med hänsyn härtill icke kunna anses opåkallad.

I den nu föreliggande framställningen från bankofullmäktige har fullmäktige meddelat, att inom riksbanken för närvarande pågår vissa utredningar rörande den fortsatta utformningen av kassareservpolitiken. Något slutligt resultat av utredningarna föreligger ännu icke, och det är, enligt vad fullmäktige anfört, ovisst när dessa hinner slutföras. Under sådana förhållanden och då det i princip torde råda enighet om att en beredskapslagstiftning på förevarande område är nödvändig biträder jag förslaget, att 1949 års lag ges fortsatt giltighet under ytterligare ett år eller alltså till och med den 30 juni 1958.

Under remissbehandlingen har av bankföreningen yrkats att maximitalet för kassareservkvoten, som 1954 höjdes från 25 till 50 procent, måtte nedsättas. Yrkanden av enahanda innebörd förelåg, då frågan om en förlängning av 1949 års lag prövades vid 1955 och 1956 års riksdagar. Dessa yrkanden avvisades emellertid, då den lägre likviditetskvoten icke var tillräcklig om man med lagen ville även för de större bankerna nå en verkan motsvarande den som ernåtts med de tidigare överenskommelserna mellan riksbanken och affärsbankerna om en restriktiv kreditgivning. Någon anledning att nu intaga en annan ståndpunkt föreligger icke. Maximitalet för kassareservkvoten bör sålunda enligt min mening bibehållas vid 50 procent.

II. Lagstiftningen om räntereglering

Hösten 1951 infördes lagstiftning som syftar till att möjliggöra bl. a. en reglering av räntan vid in- och utlåning av penningar. Bestämmelserna är upptagna i lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m. Lagen, som ursprungligen gällde till och med den 30 juni 1953, har därefter erhållit fortsatt giltighet, senast genom lag den 27 april 1956, nr 151, enligt vilken giltighetstiden utsträckts till och med den 30 juni 1957. Ränteregleringslagen, som har karaktär av fullmaktslag, har hittills icke tagits i anspråk.

Beträffande lagens närmare innehåll må följande här nämnas.

Enligt den inledande bestämmelsen i 1 § erfordras för att lagens huvudbestämmelser skall träda i tillämpning att Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken därom meddelat särskilt förordnande. Sådant förordnande må meddelas i den mån så prövas oundgängligen nödigt för att uppnå det mål, som fastställts för riksbankens penningpolitiska verksamhet.

Enligt 4 § äger riksbanken föreskriva viss *anmälningsskyldighet* för den som yrkesmässigt driver utlåning av penningar. Anmälningsskyldigheten omfattar tillämpade räntesatser och övriga villkor samt planerade ränteändringar.

Bestämmelser angående *räntestopp* meddelas i 5 §. Sålunda äger riksbanken föreskriva, att den som utlånar penningar icke må utan tillstånd av myndighet som Konungen bestämmer tillämpa högre ränta vid viss utlåning eller, om jämväl inlåning av penningar sker från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas, lägre ränta vid viss sådan inlåning än den, som han tillämpade å dag som i föreskriften angives, eller, om han då icke i jämförbar form utlånade eller inlånade penningar, den ränta, som den angivna dagen var att anse som gängse eller som han före nämnda dag senast tillämpat. Föreskrift om räntestopp meddelas att gälla för viss tid, högst sex månader. Då skäl därtill finnes må räntestoppet förlängas, varje gång för högst sex månader. Har räntestopp föreskrivits beträffande viss ut- eller inlåning, äger riksbanken då så prövas skäligt förordna om sänkning av utlåningsräntan eller höjning av inlåningsräntan. Sådant förordnande må jämväl meddelas beträffande allenast viss person eller visst företag. Förordnande gäller under den tid räntestoppet är gällande.

I 6 § stadgas, att riksbanken äger fastställa viss högsta ränta vid viss utlåning (*maximiränta*) eller viss lägsta ränta vid viss inlåning av penningar från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas (*minimiränta*). Maximiränta må ej överskridas och minimiränta ej underskridas med mindre myndighet som Konungen bestämmer givit tillstånd därtill. För föreskrift om maximi- och minimiränta gäller samma tidsbegränsning som för räntestopp.

De nu återgivna bestämmelserna kompletteras med ett stadgande i 2 § att med ränta skall likställas varje annan gottgörelse som utgör vederlag vid lån av penningar. Vidare gäller enligt 3 §, att lagens föreskrifter ej har avseende å ränta, för vars beräkning eller fastställande gäller särskilda bestämmelser, givna i allmän författning eller eljest meddelade av Konungen.

Enligt 7 § äger riksbanken föreskriva, att obligationer, förlagsbevis och likartade skuldförbindelser ej må utgivnas utan tillstånd av riksbanken. Ett undantag utgör därvid skuldebrev, som utgives av riksgäldskontoret.

I 8 § lämnas vissa bestämmelser om tillsyn över efterlevnaden av föreskrifter som lämnas med stöd av lagen. 9 och 10 §§ upptager ansvarsbestämmelser m. m. I 11—13 §§ meddelas vissa processuella föreskrifter. Jämlikt 14 § slutligen äger Konungen meddela de närmare föreskrifter, som erfordras för lagens tillämpning.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av lagen om räntereglering m. m. har av Kungl. Maj:t meddelats genom kungörelse den 7 december 1951 (nr 768). Denna kungörelse, som ursprungligen i likhet med ränteregleringslagen gällde till och med den 30 juni 1953, har senast genom kungörelse den 27 april 1956, nr 152, erhållit förlängd giltighet till utgången av juni 1957. 1951 års kungörelse innehåller bl. a. bestämmelser att vissa frågor avseende tillämpningen av ränteregleringslagen skall handläggas av en särskild nämnd, räntenämnden. Närmare föreskrifter om räntenämndens verksamhet m. m. är meddelade i instruktionen den 7 december 1951 (nr 769) för räntenämnden.

Bankofullmäktige har i sin tidigare omnämnda skrivelse — under erinran om att giltighetstiden för ränteregleringslagen utlöper den 30 juni 1957 — förordat, att lagen i beredskapssyfte ges förlängd giltighet, förslagsvis under ett år.

Enligt det vid skrivelsen fogade protokollsutdraget har *herr Kollberg* i reservation mot fullmäktiges beslut förklarat sig icke kunna biträda förslaget om förlängning av ränteregleringslagen.

Bankofullmäktiges framställning tillstyrkes av *fullmäktige i riksgäldskontoret* med betonande särskilt av ifrågasvarande lagstiftnings beredskapsskarakär.

Svenska bankföreningen avstyrker förslaget att förlänga ränteregleringslagens giltighetstid.

Bank- och fondinspektionen erinrar om att inspektionen i samband med förarbetena till ifrågasvarande lagstiftning och även vid ett par senare tillfällen framfört principiella betänkligheter gentemot ränteregleringsinstitutet. Dessa betänkligheter har icke uppgivits, ehuru inspektionen vid det tillfälle då lagen senast prolangerades icke ansåg sig böra upprepa sin förut redovisade principståndpunkt. Inspektionen vill emellertid nu ifrågasätta om inte tiden kan vara inne för en omprövning av skälen för och emot ränteregleringens fortbestånd. Det erinras om att regleringen infördes mot bakgrunden av Koreakrisen och framhålls att de förhållanden som då rådde avsevärt förändrats. Härtill kommer, anför inspektionen, att penningpolitiken utvecklats i en riktning som förefaller ha minskat behovet av att kunna tillgripa en allmän räntereglering. Den omprövning som inspektionen sålunda vill rekommendera förutsätter emellertid en närmare utredning i ämnet. Inspektionen förklarar sig i avbidan på en sådan utredning icke vilja motsätta sig den begärda prolangeringen på ytterligare ett år av ränteregleringslagen.

Departementschefen

I sin förenämnda skrivelse har fullmäktige i riksbanken anför, att ränteregleringslagen i beredskapssyfte bör erhålla förlängd giltighet, förslagsvis under ett år. Jag delar denna uppfattning. Såsom framgår av den tidigare

lämnade redogörelsen har ränteregleringslagen hittills icke tagits i anspråk. Däremot har den, såsom förväntades vid lagens tillkomst, kommit att tjäna såsom ett underlag för riksbankens strävanden att förhandlingsvägen nå inflytande över kreditmarknadsutvecklingen. Med hänsyn till det anförda är jag i nuvarande läge icke beredd att taga initiativ till en sådan utredning rörande ränteregleringsinstitutet som bank- och fondinspektionen antytt. Jag tillstyrker sålunda, att ränteregleringslagen ges förlängd giltighet under ytterligare ett år eller alltså till utgången av juni månad 1958.

III. Departementschefens hemställan

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; samt

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över nämnda författningsförslag — vilka såsom *Bilaga*¹ torde få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag — måtte för det i § 87 rege-
ringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Åke Gustafsson

¹ Bilagan, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här utslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 1 mars 1957.

Närvarande:

justitieråden WALIN,
SJÖWALL,
HAGBERGH,
regeringsrådet KLACKENBERG.

Enligt lagrådet den 26 februari 1957 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 15 februari 1957, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) *lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; och*

2) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av e. o. hovrättsassessorn G. Borggård.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Torsten Johanson

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1957.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, lagrådets den 1 mars 1957 avgivna utlåtande över de den 15 februari 1957 till lagrådet remitterade förslagen till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; och

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Föredragande departementschefen hemställer att förslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Valfrid Paulsson